

Dora Poláková a kol. (2023): *Moderní hispanoamerická literatura*

Praha, Karolinum, 443 s. ISBN 978-80-246-5499-7

V roku 2017 vyšla vo vydavateľstve Karolinum publikácia *Španielska moderní literatura 1898 – 2015*, prinášajúca obraz španielskej literatúry od začiatku 20. storočia dodnes. Jej autormi sú Josef Forbelský a Juan Antonio Sánchez Fernández. Prednedávnom prinieslo toto vydavateľstvo prácu päťčlenného kolektívu českých hispanistiek a hispanistov pod vedením Dory Polákovovej z pražskej Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej *Moderní hispanoamerická literatura*. Ako vidíme, v názvoch obidvoch publikácií sa objavuje výraz „moderný“, ktorý možno považovať aj za kritérium prístupu k spracovaniu problematiky. Kniha má za cieľ prehľadovým spôsobom prezentovať „stěžejní momenty a směry hispanoamerických literatur od konce 19. století do počátku 21. století a každou epochu doprovodit přehledem klíčových autorů a jejich zásadních děl“ (s. 16). Ako ďalej píše v úvodnom slove vedúca autorského kolektívu, publikácia je určená študentom, ale aj iným záujemcom o iberoamerickú kultúrnu oblasť, napríklad cestovateľom a bežnému čitateľskému publiku. Tomu vychádzajú v ústrety aj zmienky o rozhodujúcich momentoch, osobnostiach a okolnostiach recepcie vybraných hispanoamerických autorov a ich diel v českom prostredí.

Publikácia má osem kapitol, predstavujúcich chronologicky, žánrovo a autorsky najvýznamnejšie momenty vývoja hispanoamerických literatúr 20. a 21. storočia. Ich autori (Anežka Charvátová, Lucie Núñez Tayupanta, Dora Poláková, Juan A. Sánchez Fernández, Daniel Vázquez Touriño a Klára Seifertová, ktorá preložila do češtiny texty týchto španielskych kolegov) sú aj na Slovensku známi odborníci na spracované témy, ktorí sa im venujú systematicky a dlhodobo ako akademickí pracovníci, vedci či prekladatelia, čo dodáva jednotlivým kapitolám osobný a osobitý esprit.

To je aj prípad Dory Polákovvej, ktorá v prvej kapitole predstavuje hispanoamerický modernizmus. Ako píše na začiatku, jeho najväčší prínos pre neskorší vývin literatúry vidí v rôznorodých cestách do fantastických svetov (fantastická každodennosť), v tom, že napriek proklamovanej únikovosti nie je „ani neamerický, ani povrchný“, ale naopak, taký „sebavedome hispanoamerický“, že sa nebojí ani cudzích vplyvov, ani vlastného vplyvu na cudzie kultúry (s. 23). V ďalšej časti kapitoly sa venuje dielu Josého Martího, Rubéna Daría a predstaviteľom neskoršieho obdobia, končiac tvorbou Horacia Quirogu, u ktorého zdôrazňuje jeho modernosť aj pre dnešného čitateľa.

Dora Poláková je aj autorkou druhej kapitoly, nazvanej Regionalizmus. Upozorňuje na nový literárny pohľad „do vnútra kontinentu“, na fenomén mýtizovanej prírody, ktorá sa neskôr opäť objaví v dielach zázračného reálna či magického realizmu, a na neustálu kombináciu „reálneho“ a nadprirodzeného/zázračného/fantastického (s. 61). Detailnejšie sa venuje reprezentatívnejším dielam v podkapitolách Román pralesa, Civilizace a barbarství, Pampa a gaučové, indigenistický román, Román mexickej revolúcie, ktoré sú klasickými ukážkami rôznorodosti tohto typu prózy, no uvádza aj autorov, ktorí prinášali do realistického prúdu nové impulzy (Roberto Arlt, Macedonio Fernández, Miguel Ángel Asturias). Nechýbajú zmienky o Maríi Luise Bombalovej, Felizbertovi Hernándezovi, či Silvine Ocampovej a ich poviedkovom majstrovstve.

V tretej kapitole píše Dora Poláková o hispanoamerickej avantgardnej poézii. Z množstva básnických avantgárd z obdobia rokov 1914 – 1935 vyberá štyri ohniská (andská oblasť, Buenos Aires, Mexiko a Antily). Jednotlivé smery, autorov, básnické manifesty predstavuje faktografickým výkladom v prirodzenom spojení s ukážkami z ich poézie.

Druhú fázu vývinu hispanoamerickej poézie 20. storočia predstavuje v štvrtej kapitole Juan A. Sánchez Fernández. Ako priznáva, rozhodoval sa medzi „množstvom“ a „hĺbkou“ svojho výkladu. V kapitole podáva všeobecný prehľad aj zaujímavé interpretačné sondy do diela vybraných básnikov, ktorí sú podľa neho „Vallejovi synové“ (s. 134): Guillén, Neruda, Lezama Lima, Mutiz, Paz, Gelman, Villariño, Juarroz, Parra, Pacheco, Zurita. Autor kapitoly

vychádza z konkrétnych básnických textov, uvádzaných v origináli aj v preklade, čo výrazne sprístupňuje výklad pre čitateľa.

V piatej kapitole sa Anežka Charvátová zaoberá problematikou nového hispanoamerického románu, ktorá je jej blízka aj ako prekladateľke mnohých zásadných diel hispanoamerickej literatúry. K menám, ktoré sú známe aj neodbornej čitateľskej verejnosti, pridáva už v názve vizitku v podobe stručnej ale výstižnej definície (napr. Julio Cortázar: *hledání průchodů, středu mandaly, světa za víčky*; Gabriel García Márquez: *osamocený patriarcha v magickém ráji vyprávění...*). Kapitulu rozdelila na dve časti, v prvej sa venuje protagonistom tzv. boomu, v druhej ich predchodcom a spolupútnikom. Hutne, no príťažlivo napísané state sú zamerané na najvýznamnejšie diela (najviac priestoru venuje Vargasovi Llosovi a Garcíovi Márquezovi), ktoré súvisia s dobovým vývinovým literárnym procesom. Ako prekladateľka venuje pozornosť aj dôležitým okolnostiam českej recepcie týchto diel a menám najvýznamnejších českých prekladateľov.

Anežka Charvátová je aj autorkou šiestej kapitoly, v ktorej sa venuje hispanoamerickej próze napísanej v posledných päťdesiatich rokoch. Je to významná kapitola, keďže ponúka pohľad na mená, ktoré (na rozdiel od predchádzajúcich známych autorov) zostávajú doteraz v tieni známejších a prekladanejších predchodcov, alebo ide o súčasných autorov a autorky, ktoré už sčasti preveril čas, ale aj české vydavateľské a čitateľské prostredie. Dosvedčuje to záverečná časť kapitoly, približujúca pragmatickú cestu kníh hispanoamerických autorov k čitateľom (agentúry, vydavatelia, veľtrhy, ceny, prezentácie, festivaly, preklady...). Všetko toto Anežka Charvátová pozná bezprostredne, sú to informácie z prvej ruky. Pre slovenského čitateľa aj táto časť ponúka porovnanie, diela ktorých súčasných autorov a autoriek máme možnosť čítať po slovensky či akými cestami sa súčasná hispanoamerická literatúra dostáva k českým čitateľom.

Siedma kapitola knihy je venovaná hispanoamerickej eseji, žánru, ktorý patrí ku kráľovským disciplinám hispanoamerických autorov, má rozmanité prejavy, reaguje na rôzne témy a českí kolegovia a kolegyně sa mu už v minulosti venovali napr. v publikácii *Druhý břeh Západu* (2004), ktorá vznikla pod editorským vedením profesorky Anny Houskovéj. Autorkou kapitoly je Lucie Núñez

Tayupanta. Na začiatku pripomína, že esej je v hispanoamerickom prostredí prítomná vlastne už od prvých textov (denníky, kroniky, zápisky španielskych dobyvateľov) a ako výraz kultúrneho synkretizmu zohrala významnú úlohu v procese hľadania národnej identity (s. 313). Autorka v jednotlivých autorských portrétoch prezentuje tematickú aj estetickú rozmanitosť esejistických diel. Prínosom je aj doplnenie obrazu tvorby známych autorov o rozmer eseje (napr. podkapitola Rozpětí imaginace či „eseje o literatuře“).

Posledná kapitola (ôsma) je venovaná hispanoamerickej dramatickej tvorbe a divadlu. Jej autor Daniel Vázquez Touriño podáva pohľad na vývoj hispanoamerického divadla a na situáciu v divadelnej produkcii a divadelných súboroch. Za vrcholné obdobie rozkvetu hispanoamerického divadla v 20. storočí považuje „miesenie“ po druhej svetovej vojne do konca sedemdesiatych rokov, ktoré bolo súbežné a prepojené s dianím v literatúre. Širší priestor venuje mexickému dramatikovi Emiliovi Carballidovi a pripomína aj špecifické fenomény hispanoamerickej dramatickej spisby a divadla (napríklad divadlo kolektívnej tvorby). Cenné sú aj informácie o súčasných dramatikoch a ich tvorbe.

Po výkladových ôsmich kapitolách nasledujú Poznámky, ktoré v 702 položkách obsahujú odkazy na citácie a doplňujúce informácie k textu (s. 398 – 419). Čitateľa môže spočiatku prekvapiť ich umiestnenie. Zameranie publikácie na širšiu cieľovú skupinu čitateľov, o ktorom sa hovorí v úvode, však takýto krok osvetľuje. Odborník si všetky dôležité bibliografické údaje vyhľadá, neodborník môže knihu čítať bez rozptyľovania pozornosti poznámkami pod čiarou. Nasledujúci zoznam primárnej a sekundárnej literatúry ponúka prehľad najdôležitejších prameňov i možnosť hlbšieho štúdia, menný register autorov uľahčuje rýchlejšiu orientáciu v texte.

Ak vychádzame z úvodného slova zostavovateľky Dory Polákovovej, záverom môžeme povedať, že autorskému kolektívu publikácie *Moderní hispanoamerická literatura* sa podarilo vytvoriť veľmi kvalitný literárny a kultúrny bedeker, poskytujúci orientáciu, inšpiráciu a najmä pozvánku na čítanie diel hispanoamerickej literatúry 20. a 21. storočia. Kniha súčasne potvrdzuje vzácnu generačnú nadväznosť českých hispanistiek a hispanistov na tvorbu ich predchodcov a učiteľov (jej recenzentmi sú Anna Housková a Daniel Nemrava). Jednotlivé kapitoly nesú osobnostnú pečať svojich autorov, no

všetky moderným spôsobom poukazujú na modernosť hispanoamerickej literatúry v jej najrozmanitejších prejavoch.

Eva Palkovičová

Katedra romanistiky

Univerzita Komenského v Bratislave

Filozofická fakulta

Gondova 2, 811 02 Bratislava 1, Slovenská republika

eva.palkovicova@uniba.sk